

Mul on hea meel tervitada teid kõiki ka omaltpoolt Majanduskoostöö ja arengu organisatsiooni ehk OECD koostatud Eesti esimese keskkonnaülevaate esitlusele. Alustasime ettevalmistusega 2015. aasta kevadsuvel ning see protsess hõlmas laiaulatuslikku keskkonna- ja majandusteabe kogumist, millesse on lisaks väliseksperptidele panustanud ka märkimisväärne hulk kohalikke spetsialiste nii avalikust kui ka erasektorist ning samuti keskkonnavalased vabaühendused. Täna on mul hea meel juhatada sisse Eesti keskkonnaülevaate tulemuste tutvustamine laiemale avalikkusele.

Eesti on olnud OECD täisliige juba mitu head aastat ning võimalus osaleda taolises kõrgetasemelises hindamisprotsessis on üks privileegidest, mida OECD liikmestaatus Eestile pakub. OECD on tegelenud oma liikmesriikide keskkonnasüsteemide regulaarse analüüsimisega alates 1992. aastast. Seega on neil ligi 30aastane kogemus väga erinevate riikide mitmekesisest keskkonnapraktikast üle kogu maailma. See ainulaadne teadmistepagas võimaldab meil võtta õppust teiste riikide väärtuslikest kogemustest keskkonnateemade lahendamisel – me ei pea raiskama väärtuslikku aega jalgratta leiutamisele.

OECD keskkonnaülevaade tuleb meie jaoks väga sobival ajal, sest tänased prioriteetsed keskkonnavalased suundumused – konkreetsemalt üleminek madala süsinikuintensiivsusega ringmajandusele – nõuavad meilt uut moodi lähenemist ja lahendusi, et saaksime kujundada oma majanduse ja energiasüsteemi ressursitõhusamaks ja keskkonnahoidlikumaks. Oleme astunud selleks mitmeid otsustavaid samme. Riigikogusse on jõudnud olulised alusdokumendid – „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ ja „Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030“, mille heakskiitmisel saame hakata tegelema konkreetsete meetmete rakendamisega valdkondlike arengukavade raames.

OECD keskkonnaülevaate puhul on paslik juhtida tähelepanu asjaolule, et tegemist ei ole pelgalt poliitikameetmete ja keskkonnaseisundi kaardistamisega, vaid mitmekesisest andmete analüüsil põhineva väliseksperptide hinnanguga meie keskkonnapoliitika edusammudele ja kitsaskohtadele. Selle ülevaate olemuslikuks osaks on ka OECD ekspertide konkreetsete soovitusel meie keskkonnategevuse edasiseks täiustamiseks. Kuid sellega asi ei piirdu! Kuna tegemist on perioodilise hindamisprotsessiga, siis peame valmis olema järgmiste hindamiste käigus aru andma oma edusammudest OECD soovitusel täitmise osas, mis omakorda aitab tagada, et asjad ei jääks venima.

Siinkohal on rõõm tõdeda, et teatud valdkondades on meil õnnestunud saavutada eesmärgid ennetähtaegselt – nimelt looduskaitse alal. Esiteks, ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni Aichi eesmärgid, mis näevad 2020. aastaks ette nii maismaa-ala ja siseveekogude kui ka ranniku- ja merealade kaitse alla võtmist. Lisaks, Eestis on tunnustatud soodsas seisundis olevaks enam kui 50% EL tähtsusega elupaikadest ja liikidest. Meie edusamme looduskaitse tegevuste valdkonnas tunnistas hiljuti ka Euroopa Komisjon veebruari alguses avaldatud ELi keskkonnapoliitika rakendamise aruandes, milles seati teistele eeskujuks meie Natura 2000 rahastamise tegevuskava.

OECD keskkonnaülevaate puhul on meie jaoks suurimaks kasuteguriks asjaolu, et lisaks üldisele keskkonnapoliitika analüüsile saab iga riik valida kaks teemavaldkonda, mis võetakse OECD ekspertide poolt põhjalikuma uurimise alla. Valisime Eesti esimese keskkonnaülevaate fookusteemadeks jäätmemajanduse ning maavarade, konkreetsemalt põlevkivisektori keskkonnamõju. Miks otsustasime analüüsiks esitada just need teemad?

Esiteks, põlevkiviga seonduv. Oleme seda teemat aastate jooksul põhjalikult analüüsinud. Täna oleme OECD riikide arvestuses suurima süsinikuintensiivsusega majandus. Tegemist on kompleksse teemaga, millega kaasnevad ka laiemad sotsiaal-majanduslikud mõjud. Seetõttu peame tegutsema läbimõeldult ja arvestama, et sellise mastaabiga muutused ei toimu üleöö. Jaanuaris jõustus uus maapõueseadus ning lisaks on valdkonna arengute suunamiseks koostatud „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ ja „Põlevkivi arengukava 2016-2030“, mille põhieesmärk on tagada põlevkivi võimalikult keskkonnasäästlik ja majanduslikult efektiivne kasutamine. OECD hinnangul peaksime aga seadma selles valdkonnas endale veelgi ambitsioonikamad eesmärgid.

Õnneks on energeetika vallas meie jaoks avanemas ka muud võimalused. Edukalt kulgev üleminek taastuvate energiaallikate kasutamisele ja lõimumine Euroopa energiaturgudega võimaldavad meil

vähendada põlevkivi osatähtsust, mis omakorda vähendab kogu majanduse süsinikuintensiivsust. Samas käivad nende uute võimaluste ja põlevkivitööstuse keskse rolli vähendamisega kaasas ka rasked valikud, mis tuleb teha läbimõeldult, viies negatiivseid mõjud miinimumini. See aga eeldab laiaulatuslikku koostööd esiteks valitsuse tasandil erinevate ministeeriumide lõikes ning lisaks tuleb sellesse protsessi kaasata ka kohalikud omavalitused ja ettevõtted.

Teiseks fookusteemaks valisime jäätmemajanduse, et tutvuda lähemalt parimate praktikatega ning saada konstruktiivseid soovitusi ressursitõhususe ja ringmajanduse arendamisel. Läänud aasta aprillis kiitis valitsus heaks Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni ringmajanduse paketi osas ning meie strateegiline eesmärk on vähendada jäätmete teket ja suurendada jäätmete taaskasutamist läbi ringlussevõtu. Näeme selles protsessis võtmerolli kohalikel omavalitsustel ja ettevõtetel. OECD hinnangul peame tugevdama KOVde rolli jäätmemajanduse korraldamisel. Jagame seda seisukohta ja usume, et sellele peaks olulisel määral kaasa aitama ka käimasolev haldusreform.

Ettevõtete tegevuse mõjutamisel on klassikalisteks instrumentideks keskkonnatasud ja laiendatud tootjavastutuse nõuded. OECD soovitab Eestil jätkata ökomaksureformiga, s.t. maksustada sissetulekute asemel varasemast suuremal määral tarbimist, loodusvarade kasutamist ja keskkonna saastamist. Selles aspektis saab KeM anda olulise sisendi – nimelt oleme kaardistamas negatiivsete välismõjudega tegevuste reaalse keskkonnamõju rahalist väärtust. Olulise keskkonnamõjuga tegevuste väliskulu fikseerimine võimaldab riigil täpsustada keskkonnatasusid ja muid regulatsioone ning seeläbi keskkonnakasutust paremini suunata.

Üleminekul ringmajandusele on võtmeteguriks ökoinnovatsioon, mis loob uusi võimalusi ressursside efektiivseks kasutamiseks alates disainist kuni jäätmekäitluse ja taaskasutuseni. Kui siiani oleme silma paistnud nutika e-riigina, siis täna on hea meel tõdeda, et ka meie panus keskkonnasõbralike lahenduste arengusse on üha kasvamas. Usume, et majandusareng ja keskkonnasääst ei ole teineteist välistavad suundumused ning seetõttu on KeM valinud ökoinnovatsiooni oma alavaldkonnas EL Nõukogu eesistumise prioriteediks. Oleme veendunud, et see pakub ettevõtetele laialdaselt võimalusi oma protsesside ja toodete keskkonnahoidlikumaks muutmisel ning et selliste toodete turuletoomine mõjutab omakorda positiivselt ka tarbijate käitumist.

Jäätmemajandus ja ringlussevõtt on teemad, mis on tihedalt seotud ka tavakodanike panusega, kes saavad tarbijatena vajalikke arenguid positiivses suunas mõjutada. Sellest tulenevalt näeme oma ülesandena suurendada ühiskonna teadlikkust ringmajandusele ülemineku eelistest ning mõjutada seeläbi inimeste käitumist keskkonnahoidlike harjumuste kujundamisel.

Millised on aga OECD soovitused, kuidas nendes valdkondades edasi minna, seda kuuleme juba peagi OECD keskkonnadirektori Simon Uptoni ettekandest, mis tutvustab OECD eksperthinnangut Eesti keskkonnapoliitika kohta.

Lõpetuseks soovin avaldada siirast tänu kõikidele, kes on aidanud kaasa Eesti keskkonnaülevaate koostamisele – avaliku, erasektori ja vabakonna lõikes on sellesse panustanud suur hulk inimesi erinevatel elualadel. Tänu nende tööle ja pühendumisele oli OECDl võimalik saada Eesti keskkonna olukorrast niivõrd põhjalik andmestik ja erinevaid vaatenurki arvestav tervikpilt. Siinkohal sooviksin eraldi tänada:

- kaasatud riigiasutusi (eriti MKM ja RaM)
- kohalikke omavalitsusi ja ettevõtteid ning neid koondavaid ühendusi
- keskkonnaorganisatsioone ja valdkondlikke eksperte
- fookusteemade külastusobjekte: Tallinna Jäätmete Taaskasutuskeskust ja AS-i Harku Karjäär
- KeMi ja valitsusala asutuste spetsialiste

Meie eriline tänu kuulub aga OECD meeskonnale eesotsas Keskkonnadirektoraadi direktori Simon Uptoniga. Lisaks, Nathalie Girouard, Eugene Mazur, Kathleen Dominique ja Alexa Piccolo – suur aitäh selle põhjaliku ja sujuvalt organiseeritud protsessi eest. Ühtlasi täname ka meie keskkonnaülevaate väliseksperthe Soomest ja Hollandist.

Lõpetuseks soovin meelde tuletada vana tõde, et keskkonnapoliitika kujundamine on eelkõige protsess, mille hindamise ning ajakohastamise ja täiustamisega tuleb tegeleda süsteemselt ja järjepidevalt. Meie

jaoks on oluline tegutseda teadmiste- ja analüüsipõhiselt ning liikuda eesmärgipäraselt Eesti majanduse- ja energiasüsteemi ümberkujundamise kursil. Igasugune tagasiside ja kõrvaltvaataja eksperthinnang on selles vallas meie jaoks äärmiselt suure väärtusega. Seetõttu tervitamegi selle keskkonnaülevaate koostamise raames OECDga uuele kvalitatiivsele tasemele viidud koostööd meie keskkonnapoliitika arendamisel ja oleme valmis tarvitusele võtma meetmeid, et rakendada keskkonnatöörühma välja pakutud soovitusi.